

ХАРАКТЕРИСТИКА НА КАЧЕСТВОТО, ПРЕДОСТАВЕНО ОТ ИНСПЕКТИРАНИТЕ ДЕТСКИ ГРАДИНИ И УЧИЛИЩА

ЗА УЧЕБНАТА 2020/2021 ГОДИНА

Средната оценка на качеството на образованието, предоставяно от инспектираните детски градини и училища е добра **3,09** по четиристепенната скала за оценяване. Област за инспектиране “Образователен процес” е оценена с добра оценка 3,01. Област “Управление на институцията” получава по-висока оценка - 3,17.

В резултатите на инспектираните институции преобладават добрите оценки – 95 институции, много добра оценка са получили 21, задоволителна оценка имат 12, а незадоволителна – 2 институции. Процентното разпределение е посочено в *Диаграма 1*

Детски градини

Общата оценка на качеството на предоставяното образование в инспектираните детски градини е в средната стойност на добрата оценка - 3,09. По-висока е оценката на област за инспектиране “Образователен процес” - 3,13 в сравнение с област “Управление на институцията” - 3,05, като разликата е 0,08 пункта.

В образователния процес педагогическите специалисти проявяват добри умения за организация и поддържане на позитивна дисциплина в педагогическите ситуации, показват

професионално отношение и индивидуализиран подход към децата. Работи се активно за развиване на уменията им за учене. Дейностите за социализация и възпитание са силно застъпени. В детските градини се провежда ранно оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения, осигурена е обща подкрепа. Учителите осигуряват прозрачност и обективност при проследяване на постиженията на децата, като ги поощряват за по-високи резултати. Дейностите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца в задължителна предучилищна възраст са ефективни, като екипите на детските градини се справят по-добре при интервенцията, отколкото при превантивните мерки.

Най-често децата работят в малки групи при изпълнението на самостоятелни задачи, но нямат ясно определени роли, права и задължения в екипни дейности. В недостатъчна степен се развиват умения на децата за самооценка, самокритичност и самоусъвършенстване. Неумението им да представят резултатите от практическата си дейност, да изразяват собствено мнение и идеи, да правят изводи по определени теми показва, че децата не се стимулират за активно участие в образователния процес. Недостатъчни са положените усилия от учителите за активно включване на децата в състезания и конкурси. Участията са епизодични, изявиите са предимно на местно ниво, постижения на регионално, национално или международно равнище са малко на брой. Не се планират и рядко се организират посещения на културни, обществени институции и събития с образователни цели. За развиването на интеркултурни компетентности у децата учителите разчитат основно на теми от образователното съдържание. Тези данни показват недостатъчна ангажираност на педагогическите специалисти за удовлетворяване на личностните потребности на детето в процеса на обучение, което да гарантира формирането на необходимите компетентности.

При управлението на цялостната дейност директорите на детските градини са проактивни и осигуряват добро взаимодействие с родителите и заинтересованите страни, справят се успешно със своята лидерска роля. Екипната дейност е добре развита, както на ниво детска градина, така и между учителите на групите и непедагогическия персонал. Модернизира се физическата среда. Детските градини прилагат политики за развиване на гражданските и социалните компетентности на децата. Създадената позитивна среда е предпоставка за предотвратяване на насилието и тормоза.

Оперативното управление осигурява изпълнението на основните функции на детските градини. При управлението на човешките ресурси директорите успяват в по-висока степен да мотивират и да задържат непедagogическия персонал, макар че високи стойности са отчетени и при подкрепата в професионалното развитие на педагогическите специалисти. Контролната дейност на директора не осигурява ефективност на протичащите процеси. Липсва прозрачност при управление на финансовите ресурси. Част от детските градини не прилагат система на делегиран бюджет, поради което се осигурява финансиране само за дидактически средства и за частично подобрене на физическата среда. Не се използват всички възможности за осигуряване на допълнителни средства. Квалификацията на педагогическите специалисти не винаги е насочена към развитието на професионалните им умения и компетентности и към потребностите на децата. Дейности за популяризиране на детската градина се провеждат само на територията на населеното място, някои детски градини все още нямат създадена интернет страница. Тези дефицити се дължат на недостатъчните умения на директорите за ефективно управление на ресурсите.

Училища

Училищата постигат по-високи резултати в област за инспектиране “Управление на институцията” в сравнение с област “Образователен процес”, макар и с разлика от 0,05 пункта.

Най-висока е оценката за работата по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на ученици в задължителна училищна възраст, което се дължи на ефективното взаимодействие между участниците в образователния процес и с други заинтересовани страни.

Като дефицит при осигуряване на качеството на образованието се откроява недостатъчната ефективност на работата за личностно развитие на учениците във всички видове училища. Отчита се липсата на умения у учениците за работа в екип. В училищата, предлагащи професионално образование, се прилагат еднообразни видове и форми на оценяване на резултатите на учениците.

В развитието на всички видове училища не може да се отчете устойчивост. До този резултат води липсата на умения у някои от директорите за разработване на вътрешните документи на училището - правилници, правила, стратегии, програми, планове, механизми и др., както

и това, че екипът не е включен в разработването на тези документи. В част от инспектираните училища той не е мотивиран и не проявява активност за изпълнение целите на институцията, не са създадени условия за развитие на ръководни умения и лидерски компетентности сред педагогическите специалисти. В някои училища няма действащи структури на ученическо самоуправление. Наблюдава се ниска инициативност на ученическите съвети/парламенти, най-често тя е свързана с организацията на благотворителни дейности и училищни тържества.

Поради незадоволителна оценка от предходна инспекция в три детски градини и едно училище е проведена следваща инспекция. Три от институциите получават по-висока оценка на качеството на образование, при изпълнение на 50% от насоките и препоръките, дадени от инспектиращия екип. Не са изпълнени 19,5%, а частично изпълнените са 30,5%. В една от детските градини е сменен директорът, променена е образователната среда, което също е довело до повишаване на качеството на образованието. В една детска градина оценката отново е незадоволителна, като резултатите от настоящата инспекция са по-ниски от предходната, има частичното изпълнение на една единствена препоръка на инспектиращия екип.

Изпълнение на целите на Министерството на образованието и науката

Качеството на образованието е съвкупност от характеристики на образователния процес, които водят до реализация на целите и политиките на администрацията на Министерството на образованието и науката за 2021 година. Степента на изпълнение на всяка цел се измерва със средно аритметична стойност от степента на изпълнение на критериите и индикаторите за инспектиране, чрез които е оценено качеството на образованието.

Компонентите на качеството на образованието, които се измерват и оценяват при инспектирането са свързани с:

- нивото на знания, умения и компетентности на учениците;
- степента на развитие на личностните качества и социалните компетентности;
- удовлетвореността на потребностите на обществото, родителите и учениците.

Оценяват се резултатите от дейността на детските градини/училищата и процесите, които водят до постигане на целите.

Степента на изпълнение на всички цели на Министерството на образованието и науката от приоритет 1 “Провеждане на решителна политика, насочена към ликвидиране на неграмотността и задължително образование, възпитание в дух на родолюбие. повишаване качеството на образованието, практически ориентирано към потребностите на пазара на труда, чрез мотивирани, подготвени и подкрепяни учители” е **74,13%** (Диаграма 2)

Изводи и препоръки

Изводи

1. Близките оценки на областите за инспектиране “Образователен процес” и “Управление на институцията” показват баланс между условия, процеси и резултати в дейността на детските градини и училищата.
2. Увеличените инвестиции в образованието водят до повишаване на качеството на образование, особено в професионалните гимназии, като се подобрява физическата среда чрез изграждане на съвременни кабинети, лаборатории и работилници. Осигуреният финансов ресурс за въвеждане на информационно-технологични ресурси в цялостната дейност на детските градини и училищата допринася за провеждане на образователния процес в условията на пандемична обстановка.

За разлика от училищата детските градини не използват в достатъчна степен проектното и програмно финансиране, което би довело до тяхното развитие.

3. Директорите постигат добри резултати при привличане, мотивиране и задържане както на педагогическите специалисти, така и на непедagogическия персонал. Квалификацията на педагогическите специалисти е насочена предимно към прилагане на ИКТ в образователния процес в условията на обучение в електронна среда. Квалификационната дейност не е насочена към развитие на професионалните им умения и компетентности за постигане напредък на децата/учениците, което се отнася в по-висока степен за детските градини.

4. Детските градини и училищата постигат много добри резултати за справяне с проблема с обхващането и преждевременното напускане на образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст с фокус върху мерките за превенция. Екипите работят целенасочено за осигуряване на позитивна среда в образователните институции, за справяне с насилието и тормоза. Формират се и се развиват социални и граждански компетентности. Училищата имат добри резултати при осъществяването на общата и допълнителна подкрепа, за разлика от детските градини, при част от които не се изпълняват нормативните изисквания, свързани с определяне на координатор на дейностите за подкрепа за личностно развитие, провеждане на модули за деца, за които българският език не е майчин или които не владеят добре български език.

5. В детските градини и училищата недостатъчно се използват подходящи и разнообразни методи, техники, технологии на преподаване, индивидуализиран подход. В недостатъчна степен се развиват уменията за самооценка на знания и умения и екипна работа. Не се работи в достатъчна степен за мотивиране и участие на децата/учениците в детските градини и училищата с ПОО в конкурси, състезания и олимпиади. Видовете и формите на оценяване на учениците не осигуряват ефективно проследяване на техния напредък. Тези процеси се отразяват на резултатите от външни оценявания и държавни зрелостни изпити, особено в училищата с ПОО. Всичко това води до по-ниски резултати в изпълнението на целта за повишаване на функционалната грамотност.

6. Активното партньорство с бизнеса чрез въвеждане на дуалната система на обучение и възможността по-голяма част от учениците да провеждат производствената си практика в реална работна среда води до развитие на професионалното образование и обучение.

7. Три от четирите институции, получили незадоволителна оценка при предишна инспекция, са повишили своите резултати. Предприети са мерки за преодоляване на последиците от допуснатите нарушения и направените препоръки.
8. Недостатъчно развитите умения у част от директорите за разработване на стратегически и оперативни документи водят до по-ниски резултати при изпълнение на целите на образователната институция.
9. Ученическо самоуправление не е достатъчно ефективно.
10. Ниската активност на директорите при попълване на анкетите за настъпили промени след инспекция показва недостатъчната им заинтересованост към повишаване на качеството на предлаганото от тях образование в резултат на определените насоки за подобрене.

Препоръки

А. Препоръки, отразени в докладите към екипите на детските градини/училищата за подобряване на резултатите от дейността им:

1. Екипите на детските градини да повишат активността си в използване на възможностите за проектно и програмни финансиране чрез проследяване на информацията, предоставяна от Министерството на образованието и науката и съответните регионални управления на образованието.
2. Квалификацията на педагогическите специалисти на ниво детска градина/училище да бъде насочена към развитие на професионалните им компетентности за реализиране напредъка на децата/учениците. Директорът да проследи прилагането на придобитите умения в пряката работа на педагогическите специалисти, вкл. и при целесъобразното използване на ИКТ за образователни цели.
3. Учителите в детските градини и училищата да използват методи, техники и технологии на преподаване в съответствие с компетентностния подход, да прилагат индивидуализиран подход, разнообразни видове и форми на оценяване, които да спомогнат за формиране на компетентности у децата и учениците и повишаване резултатите от обучението. Да се прилага активно екипната работа, да се прилагат дейности за повишаване уменията за самооценка, самокритичност и самоусъвършенстване, за развитие на социални умения у децата и учениците.

4. Екипите на детските градини и училищата с ПОО да поощряват активно децата и учениците в участието им в олимпиади, конкурси и състезания.
5. Екипите на детските градини да прилагат ефективна подкрепа за личностно развитие на децата в съответствие с нормативните изисквания.
6. Директорите да насочат квалификацията си към придобиване умения за разработване на стратегически и оперативни документи на институцията, обвързани с целите.
7. Директорите да създадат условия за ефективно ученическо самоуправление.
8. Да се повиши ефективността на контролната дейност на директора/заместник-директора за повишаване на качеството на образованието.

Б. Препоръки за повишаване качеството на образование при определяне на национални цели и политики

1. Да продължи политиката за увеличаване на инвестициите в образованието и обучението, вкл. проектно и програмно финансиране, като се пристъпи към подготовка на въвеждане на финансиране в зависимост от качеството (ЗПУО, чл. 284)
2. Квалификацията на педагогическите специалисти на национално, регионално и общинско ниво да бъде насочена към развитие на професионалните им компетентности за постигане реален напредък на децата/учениците. Да се провеждат квалификационни форми, подходящи да постигане целите на предучилищното образование. Да се провежда специализирана квалификация, насочена към управленските умения на директорите. Да се проследява ефекта от проведените обучения.
3. Да продължи политиката за намаляване дела на преждевременното напускане на образователната система, като се акцентира на мерки, които да компенсират негативното влияние на обучението от разстояние в електронна среда.
4. Да продължи политиката за развитие на професионалното образование чрез разширяване обхвата на дуалната система на обучение.